

ОТМЯНАТА НА ВЛЕЗЛИ В СИЛА РЕШЕНИЯ

Правни проблеми по прилагането на ГПК

Възможните разрешения

През 2014 г. бе образувано тълкувателно дело № 7 на ВКС , по което пред ОСГТК бяха поставени голям брой въпроси на отмяната на влезли в сила решения, по които съдебната практика не е единна. Фактът, че тълкувателното решение по това дело (ТР № 7) беше постановено на 31.07.2017, т.е. три години след образуването на делото, както и фактът, че по част от въпросите тълкувателното решение е подписано с особени мнения на значителен брой върховни съдии, са достатъчни да покажат, че обсъжданата материя повдига много въпроси в практиката, а споровете по тях не са спрели.

Съдебни актове подлежащи на отмяна

Това е първият и най-съществен въпрос, по който по т.3, т.4 и т. 6 на ТР № 7 се повдигна разискване по тази тема, но очевидно и след дебатите в ОСГТК няма единодушие по него. Като възприемем мотивите на особените мнения по посочените точки, становището ми е, че следва да се подкрепи принципната допустимост на отмяната като средство за защита срещу всеки влязъл в сила порочен съдебен акт (решение, определение или разпореждане), с който се приключва съдебното производство, както когато с акта съдът се произнася по предмета на производството и разрешава материален спор със сила на пресъдено нещо спор, но и винаги, когато с акта се засягат материални права на страните, а също и в случаите, когато с акта съдът прекратява производството без възможност за произнасяне по предмета му и лишава страната от достъп до съд. Когато по отношение на такива влезли в сила съдебни актове е налице някоя от хипотезите по чл. 303, ал.1 ГПК, а засегнатото лице не разполага с друг процесуален ред за поправянето на акта, отмяната трябва да е допустима.

Какви са възможните разрешения за постигане на посочения по-горе резултат? При вече постановеното с ТР № 7/2017 г., което е задължително (чл. 130 ЗСВ), едва ли е реалистично да се иска от ОСГТК на ВКС ново тълкуване на чл. 303, ал.1 ГПК, а автентично тълкуване е изключително рядко в практиката на българския парламент. Възможен вариант би бил изменение на закона, като обаче в такъв случай, за разлика от другите две възможности, изменението би се прилагало само за случаите след влизането му в сила. Ето предложението за изменение:

В чл. 303, ал.1 след „Заинтересованата страна може да поиска отмяна на влязло в сила решение,“ да се добави изразът: „ както и на влязло в сила определение или разпореждане, ако порокът не може да се отстрани по друг ред“ .

Изискването за вписване на молбата за отмяна и контрол за спазването му

Считам, че е проблем с тълкуване в закона да се дописва изискване, неизпълнението на което да води до връщане на молбата за отмяна. Изискванията за редовност на молбата за отмяна са в чл.306, ал.1, изр.1 ГПК, който препраща само към чл. 260 и чл.261 ГПК за редовността на въззивната жалба, поради което връщането на молбата може да е последица от неизпълнение само на някои от тези изисквания. Докато ако съгласно чл.112,

б.“к“ ЗС молбата за отмяна трябва да се впише, последицата от невписването е изрично посочена в чл.113 ЗС („до вписването им не могат да се противопоставят на трети лица, които по-рано са придобили от същия собственик и вписали вещни права върху недвижимия имот.“). Следователно, ако съдът даде указание за вписване съгласно чл. 112, б.“к“ ЗС, той трябва да предупреди молителя за тази последица от невписването, но не и да връща молбата за отмяна.

Предложението ми във връзка с горното е да се предвиди изрична разпоредба в горния смисъл, т.е. изменение на чл. 306, като се създаде нова ал. 3, а именно:

(3) „Ако молбата подлежи на вписване, съдът дава на молителя указание за това и посочва неблагоприятните последици, ако молбата не бъде вписана.“

Все във връзка с процедурата по чл. 306 ГПК считам, че предвиденият в сегашната алинея 3 срок за отговор на молбата е твърде кратък. За едноседмичен срок ответната по молбата страна, изненадана от подаването ѝ, трудно би организираща защитата си. Ето защо предложението ми е за удължаване на срока, а именно:

В ал. 3 (или нова 4) срокът от „едноседмичен“ да се промени в „едномесечен“.

Срок за подаване на молбата за отмяна

Не споделям разрешението по т. 8 на ТР № 7, с която се възприе, че е недопустима молбата за отмяна на влязло в сила съдебно решение, което е постановено при действието на ГПК - 1952 (отм.), ако молбата е подадена при действието на ГПК от 2007, в сила от 01.03.2008 г., т.е. подадена е след 01.03.2008, и ако преди последната дата е изтекъл едногодишният преклузивен срок по чл. 232, ал. 1 ГПК-1952 (отм.). Смятам, че по отношение на всички молби за отмяна, които са подадени след 01.03.2008 г. следва да се прилагат разпоредбите на ГПК, в сила от 01.03.2008г., т.е. едногодишният преклузивен срок по чл.232, ал.1 ГПК (отм.) не следва да се прилага, защото правилото е, че новите процесуалните разпоредби се прилагат веднага и по отношение на заварените случаи, освен ако изрично не е предвидено друго. В случая няма предвидено нещо друго. Напротив, с разпоредбата на §2, ал.12 от Преходните и заключителни разпоредби на ГПК е потвърдено правилото, като е посочено, че само делата, които са били образувани по молби за отмяна на влезли в сила съдебни решения, когато молбите са постъпили до 01.03.2008г., трябва да се разглеждат по реда на ГПК (отм.).

С какъв акт и кога съдът се произнася по допустимостта на молбата?

Непоследователна е практиката по тези въпроси. (Нещо повече, констатира се и колебания дали изобщо по молба за отмяна дори и за произнасяне по същество, трябва да се събират доказателства, но този проблем трябва да се счита вече напълно преодолян с произнасянето по т.11 от ТР №7, макар то да се отнася само до хипотеза по чл. 303, ал.1, т.5 ГПК.) Законодателят изисква в открито съдебно заседание да се внасят за разглеждане само молби, за които вече процесуалната допустимост е била с изричен акт потвърдена - аргумент от чл. 307, ал.1 ГПК. Очевидно е обаче, че не винаги ще е възможно съдът да се произнесе по допустимостта на молбата за отмяна, без да събере доказателства в открито заседание (например относно спазването на срока при хипотеза по чл.303, а.1, т.1). В такъв случай разумното разрешение е да се насрочи делото за открито съдебно заседание, на

което да се съберат доказателствата и по допустимостта, и по основателността на молбата, а след това съдът на първо място да се произнесе по допустимостта, като само ако приеме, че е допустима, той ще дължи произнасяне и по основателността на молбата.

За избягване на колебанието в практиката, разрешение би било изменение на ГПК в следния смисъл:

В чл. 307 , ал. 1 се добавя следното :

Чл. 307. (1) По допустимостта на молбата за отмяна Върховният касационен съд се произнася в закрито заседание, „освен ако е необходимо да се съберат доказателства, в какъвто случай се прилага ал. 2, изречение първо.“

Кой е „надлежният съд“, на когото след отмяната делото се връща за ново разглеждане?

По този въпрос беше констатирано противоречие в практиката, в случаите, когато се уважи молба за отмяна на влязло в сила въззивно решение, на някои от основанията по чл.303, ал.1, т.1, т.2 и т.3 ГПК, и ако основанието касае действия пред първата инстанция. Разрешението беше дадено с т.13 от ТР № 7.

Споделям принципното становище, че макар основанието за отмяна пряко да се отнася до процесуални действия пред първата инстанция, тъй като втората инстанция е с характер на въззивна и тъй като целта на отменителното производство в крайна сметка е да се установи истината в процеса, тази цел може да бъде постигната чрез действията на въззивния съд, пред който могат да се изясняват факти и обстоятелства, пропуснати не по вина на страната и нови такива от значение за спора. Ето защо в такива случаи връщането на делото следва да стане именно пред въззивния съд и не се налага връщане от самото начало пред първата инстанция. В тази връзка с ТР № 7 такова разрешение е възприето относно случаите по чл. 303, ал.1 т. 1 и т.3 , както и по част от случаите по т.2 - когато се разкрие неистинност на документ, както и при установено лъжесвидетелстване или даване на невярно заключение пред съд или друг надлежен орган на властта.

Не споделям обаче даденото разрешение в хипотеза на извършено при постановяването на първоинстанционното решение престъпно действие на страната, на нейния пълномощник, на член на съда или на връчители. Съгласна съм, че делото трябва да се върне на първата инстанция в случай, че първоинстанционното решение е нищожно или недопустимо в резултат на престъпното действие от изброените по-горе. Смятам също, че моментът, от който следва да започне новото разглеждане в такъв случай е именно моментът, в който порочното (престъпно) действие е било извършено. В тази връзка, за разлика от приетото по т.13 на ТР № 7 , според мен, друго разрешение в посочените хипотези не е допустимо. Мисля, че връщане на първата инстанция се налага винаги, когато престъпно действие от така посочените е било извършено в производството пред първата инстанция, защото с решението си по отмяната съдът е приел, че установеното по надлежния ред престъпно действие пред първата инстанция е довело до опорочаване на крайното решение по спора и то е основание за отмяна на влязлото в сила въззивно решение (а и законът не дава основание за друго разрешение), което по същество означава, че последвалите след престъпното действие по-нататък в процеса включително и пред

въззивния съд действия на участниците (страни, пълномощници, съд, връчители), макар и да са били съобразени със законна, не преодоляват разрушителния ефект на порочните действия пред първата инстанция. Нарушено е било конституционното право на страните на защита пред независим и безпристрастен съд и това налага опорочените действия там, където са били извършени, да се повторят, т.е. да се извършат отново пред първоинстанционния съд. А следователно, след връщането новото разглеждане на делото трябва да започне именно от опороченото процесуално действие, което да се извърши отново по предвидения в закона ред.

В заключение,

Извън случаите, за които предлагам по-горе минимални изменения в процесуалния закон, другите констатирани или останали неразрешени с ТР № 7 проблеми могат да бъдат преодоляни в хода на правоприлагането с ново задължително тълкуване.